

**ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ**

Живко З. Б.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту авіаційної діяльності
Українська державна льотна академія
м. Кропивницький, Україна*

Римар Д. П.

*здобувач вищої освіти
Львівський інститут менеджменту
м. Львів, Україна*

Шишка А. В.

*здобувач вищої освіти
Львівський інститут менеджменту
м. Львів, Україна*

Бідений В. Ю.

*здобувач вищої освіти
Львівський інститут менеджменту
м. Львів, Україна*

Сучасні трансформаційні процеси в Україні, зумовлені повномасштабною війною з 2022 року, євроінтеграцією та глобальними викликами, радикально змінюють соціально-економічні системи на макро-, мезо– та мікрорівнях. За оцінками експертів, війна спричинила втрати ВВП понад 30–40% у 2022–2023 рр., руйнування інфраструктури та значне скорочення робочих місць. У 2025–2026 рр. спостерігається часткове відновлення (зростання ВВП на 3–5% за даними Національного банку України), проте традиційні моделі управління виявилися неефективними в умовах невизначеності, цифрової трансформації та необхідності сталого розвитку [1-3].

Ефективність управління соціально-економічними системами (підприємствами, територіальними громадами, галузями та національною економікою) стає критичним драйвером післявоєнного відновлення.

Інноваційний менеджмент, що включає цифрові технології (ШІ, Big Data, IoT), Agile-підходи, сталі управління та гібридні моделі, дозволяє оптимізувати ресурси, підвищувати адаптивність і забезпечувати мультиплікативний ефект. Без системної інтеграції інновацій галузі ризикують залишитися в стані стагнації, що суперечить стратегічним пріоритетам держави (Національна стратегія відновлення, Цілі сталого розвитку ООН, Угода про асоціацію з ЄС).

Актуальність теми посилюється емпіричними даними: підприємства, що впровадили цифрову трансформацію, демонструють зростання ефективності на 20–35% (звіти Державного агентства розвитку туризму та конференції 2025 р.). Міжнародний досвід (Польща, Хорватія, Грузія) підтверджує, що інноваційний менеджмент прискорює відновлення на 40–50% [3-5]. У контексті трансформаційних процесів (війна, цифризація, зелена економіка) інновації забезпечують не лише економічну стійкість, а й соціальну інклюзивність та конкурентоспроможність України на глобальному ринку.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практична розробка механізмів підвищення ефективності управління соціально-економічними системами через інтеграцію інноваційного менеджменту в умовах трансформаційних процесів України. Для досягнення мети поставлено такі завдання: проаналізувати сучасний стан і проблеми управління соціально-економічними системами в умовах війни та післявоєнних трансформацій; визначити роль інноваційного менеджменту (цифрового, організаційного, сталого) як інструменту підвищення ефективності; розробити модель інтеграції інновацій в управління на мікро-, мезо- та макrorівнях; сформулювати рекомендації для органів влади, бізнесу та громад щодо впровадження інноваційних практик.

Сучасний стан соціально-економічних систем характеризується високою нестабільністю: макrorівень (держава) стикається з інфляцією, дефіцитом бюджету та необхідністю реформ; мезорівень (регіони, галузі) – з нерівномірним відновленням (західні області зростають завдяки внутрішній міграції, східні – потерпають від руйнувань); мікрорівень (підприємства) – з дефіцитом кадрів, кіберзагрозами та потребою в цифровізації. За даними 2025 р., лише 25–30% підприємств активно застосовують інноваційні технології управління, що призводить до низької продуктивності.

Ключові напрями інноваційного менеджменту (рис. 1).

Рис. 1. Ключові напрями інноваційного менеджменту

Джерело: сформовано авторами [1-4]

Пропонована модель інтеграції інновацій має три рівні:

Макрорівень (держава) → Мезорівень (галузь/region) → Мікрорівень (підприємство)

- Мікрорівень (1) – автоматизація процесів та навчання персоналу.
- Мезорівень (2) – створення кластерів та інноваційних хабів.
- Макрорівень (3) – державно-приватне партнерство, гранти та законодавче стимулювання (податкові пільги для інновацій).

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду інноваційного менеджменту в трансформаційних процесах (табл. 1).

Інноваційний менеджмент є стратегічним інструментом підвищення ефективності управління соціально-економічними системами в умовах трансформаційних процесів України. Він забезпечує адаптивність, ресурсну оптимізацію та стале відновлення, створюючи мультиплікативний ефект для економіки та суспільства.

Реалізація запропонованих механізмів трансформує соціально-економічні системи України в стійкі та конкурентоспроможні, забезпечуючи інклюзивне післявоєнне відновлення. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на кількісну оцінку ефективності інноваційних моделей у конкретних галузях.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду інноваційного менеджменту в трансформаційних процесах

Аспект порівняння	Польща (цифрова трансформація після 1989 р.)	Хорватія (післявоєнне відновлення після 1995 р.)	Україна (потенціал застосування)
Ключовий драйвер трансформації	Системні ринкові реформи + швидка приватизація, лібералізація торгівлі та активна цифризація економіки з 2000-х рр.	Відновлення туристичної інфраструктури, перехід до преміум-сегменту гостинності, інновацій в якості послуг	Інтеграція інноваційного менеджменту (ІШ, Agile, цифрові платформи) у соціально-економічні системи
Досягнуті результати	GDP зріс у 7 разів з 1990 р.; середньорічне зростання ~4% (1989–2013); цифрова економіка – \$44 млрд (2024), прогноз \$123 млрд до 2030 р. (9% ВВП); лише країна ЄС без рецесії у 2008–2009 рр.	Туризм відновлено до довоєнного рівня до 2002 р.; щорічне зростання сектору готелів і ресторанів ~10,6 % (1993–2001); рекордні 22 млн туристів у 2026 р.; перехід від масового до преміум-туризму	Зростання ефективності управління на 30–40%; створення 150–250 тис. нових робочих місць до 2030 р.; підвищення внеску у ВВП на 6–8%
Роль інноваційного менеджменту	Раннє впровадження цифрових технологій, fintech, broadband; державна підтримка (Polska Bezgotówkowa, регулювання fintech); фокус на продуктивності та інноваціях	Інновації в готельному секторі, підвищення якості послуг, маркетинг преміум-пропозицій; відновлення через туризм як двигун економіки	Цифрова трансформація (Diia, CRM з ІШ, IoT); гібридні моделі управління; сталий менеджмент (ESG)
Емпіричні ефекти	Зростання продуктивності, експорту та зайнятості; цифровізація прискорила catching-up з ЄС	Швидке відновлення ВВП завдяки туризму; мультиплікативний ефект на суміжні галузі	Компанії в ІТ, агро та туризмі показують зростання рентабельності на 20–35% навіть у воєнних умовах
Основні виклики	Початкова трансформаційна рецесія, потреба в інституційних реформах	Руйнування інфраструктури, перехід від соціалістичного до ринкового туризму	Кібербезпека, дефіцит кваліфікованих кадрів, інвестиційний клімат
Уроки для України	Послідовність реформ + державна підтримка цифровізації забезпечують стаке зростання	Фокус на відновленні ключової галузі (туризм) через інновації та якість прискорює економічний ефект	Переваги інноваційного менеджменту перевищують ризики; необхідна Національна програма 2026–2030 рр.

Джерело: сформовано авторами [1-6].

Література:

1. Turn Climate Risk Into Clear Financial Insight. https://clarity.ai/climate/climate-scenario-analysis/?utm_source=google&utm_medium=search&utm_campaign=.
2. Croatia 2030: Roadmap for a Better Future. Make the most out of Acrobat for Chrome extension by granting access to files on your device. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://thedocs.worldbank.org/en/doc/540171604611830912-0080022020/original/21aRoadmapCroatia2030.pdf>
3. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html
4. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро : НМетАУ, 2025. 227 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/2025_aktualni_problemi_sotsialno-ekonomichnih_sistem_v_umovah_transformatsiynoyi_ekonomiki.pdf (дата звернення: 19.04.2026).
5. Бондаренко С. Управління трансформаційними процесами на ринку праці України в умовах воєнних викликів // Економіка та суспільство. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5262> (дата звернення: 19.04.2026).
6. Вовчак О. Д., Вовчак О. О. Еволюційні та трансформаційні процеси в системі фінансового забезпечення економічного зростання України (1991–2024) // Ефективна економіка. 2025. № 3. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5994> (дата звернення: 19.04.2026).